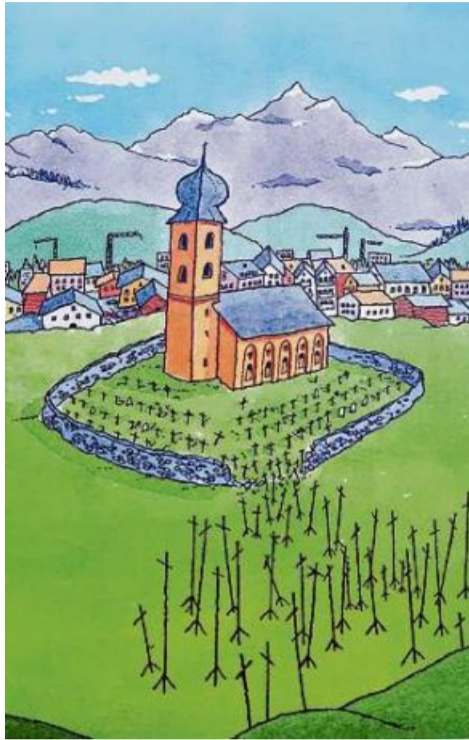

Remo Arpagaus el labirint.

FOTOS AUGUSTIN BEELI

Ina caricatura sin ina tabla.

Fermada ella Senda Hans Moser.

Labirint, Sir Henry ed aua da Laax

Sonda han la casa da cultura Cularta ed il Museum da Laax inaugurau da cuminonza treis novas attraziuns da questa stad. Tuttas treis han connex cul 100avel anniversari dil caricaturist Hans Moser. L'aua sco element custeivel vegn medemamein el center.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Laax ha enconuschentamein en siu uoppen il glichun, il grond pèsch dil Lag Grond. Auas han en quella vischnaunca ina gronda muntada. Quei saveva era Hans Moser (1922–2012). Avon diesch onns ei il caricaturist morts, varga la mesadad da sia veta ha el passentau a Laax. Per el era il territori cun ses lags e sias auas in parvis. En sia lavur ha el admoniu cuntinuadamein da haver quitau da quel.

19 tablas ella paliu

A quell'aua custeivla dedichescha il Museum da Laax in'exposiziun speciala. Quella ei s'aviarta sonda encunter sera en preschientscha d'ina gronda gruppa da visitaders. Quella era seformada allas 16.00 avon la Cularta. Sper il Lag Grond, ell'umbriva dalla casa da cultura, ha la menadra *Yvonne Gienal* fatg il beinvegni. Ella ha annunziu ils treis cavazzins d'ina girada per inaugurar treis attraziuns culturalas dalla stad 2022 a Laax. Suenter ch'el era sefatschentaus cul poet Flurin Camathias, ei gl'artist ed inscener *Remo Arpagaus* s'approfundius el relasch dil caricaturist Hans Moser. Quel ha viviu da 1962 tochen sia mort il 2012 a Laax. El ha buca mo viviu, mobein era priu art e part dalla veta sociala, culturala e turistica da Laax.

Cun tuscha critica e creativa ha Hans Moser tematisau savens il svilup da Laax. Da quei ha Remo Arpagaus raquintau duront la girada d'in liug a l'auter. Empra staziun ei stada il labirint cul tetel «Nein – diesmal machen wir es ohne Menschen». Igl ei ina punt per pedunz

atras la paliu. Ins sa entrar el labirint e contemplar 19 tablas tier la tematica. Gia avon 60 onns haveva Hans Moser entschiet a render attent cun ses dessegns ch'il carstgaun duessi haver dapli quitau digl ambient, ei detti mo in mund. «In plan B havein nus buc», ha el scret 1971 en ina columna tier ina caricatura. Il labirint tracta da quei, la stad 2022 ei l'admoniziun pli actuala che zacu.

Batten cun in zanin whisky

Hans Moser ha schenghegiu siu relasch artistic alla fundaziun Pro Laax. Quel cuntegn numerus illustraziuns che han connex cun Laax. Ils onns che quei vitg sursilvan era el svilup turistic ha el mussau quei cuntinuadamein ella pressa svizra. Buca nausch, mobein satiric. «El describeva sesez sco legher pessimist», ha Remo Arpagaus getg sonda entuorn las 16.30, cu la gruppa da visitaders ei sefermada avon in'otra tabla ella Senda Hans Moser. A caschun da siu 75avel gi da naschientscha haveva la vischnaunca da Laax dedicau ad el ina senda. Il caricaturist e columnist ha nuota calau da render attent als disadvantages dil progress. El ha fatg quei denter auter cun duas figuras legendaras. El scheva discuorer il «Herr Schüüch» ed era il «Closchi» cun siu tgaun vegneva a plaid.

Il tgaun da Closchi senumna «Sir Henry» e quel ei ussa perpetuisaus. Pil caricaturist ch'ei morts ils 4 d'october 2012 füss ei stau in gudiement d'astgar scuvierer la scultura dedicata a siu tgaun. Entasum la Senda Hans Moser, gest sper in baun, ha gl'artist *Florian Fuchs* montau la figura da bronz ch'el ha culau per incumben-

sa dalla Pro Laax. Sir Henry para in tgaun cun carn e saun dil raz engles. El ei denton tschentaus franc e ferm sin in sochel da betun ch'ei sfundraus ella tiara. La scultura da Sir Henry han treis persunas battegiu, secapescha cun aua frestga da Laax. Mo era cun in zanin whisky, la bubronda preferida da Hans Moser ed empau gervosa. Yvonne Gienal, Remo Arpagaus e Florian Fuchs han fatg la cerimonia.

Custeivla aua frestga

Apropos aua frestga da Laax: Suenter il batten festiv ella Senda Hans Moser ei l'entira cumpignia spassegiada anavos el vitg tochen el museum. Leu ha *Romana Brunold* beneventau ils presents. Il Museum da Laax dedichescha in'exposiziun a Hans Moser ed all'aua da beiber. Pigl giubileum da 125 onns fontaunas da Laax eri previu d'organisar quella gia il 2020. «Nossas fontaunas cumplenschan oramai 127 onns», ha la menadra dil museum declarau. *Andrin Schütz* ha curatau in'exposiziun tematica e cumbinau quella cul quitau che Hans Moser haveva pigl ambient. Per in provediment d'aua drova ei reservars, aquaducts e hidrants, insumma, bia tecnica. Il quitau per l'aua sco custeivel bein dil carstgaun ei garantius tras il cau-fontauna ed ils implonts dall'infrastructura. Quella premura muossa Hans Moser sin sia moda. Ins sa admirar el museum sia veta humoristica sin carstgauns e lur secunter – cun ni senza aua.

Dapi informaziuns tier tematicas Hans Moser, aua e museum Laax mira www.prolaax.ch

Il mund sutterrann da Pepino e Rafael

Dapi quater onns perscruteschan Rafael Maissen e Pepino Lozza in sistem da sfendaglias e grottas enzanua ella Cadi. Per ils dus perscrutaders da cuvels aventura e passatemp enina.

FLAVIO DEFLOLIN/RTR

Stgir, fuostg e stretg – quei ei il mund da *Rafael Maissen* e *Pepino Lozza*. Suenter lur lavur sco mazler e meinaproject en in biro perscruteschan els il mund sutterrann ella Cadi ed ell'entira Svizra. Sin basa da getgas han els gitg encuret in sistem da sfendaglias e grottas ella Cadi. La finala han els anflau quei sistem igl onn 2018. Duront quater onns ein els uss vida perscrutar quellas grottas e sfendaglias. Per saver s'orientar han els numnu las passaschas e sfendaglias «Bobo» 1 tochen 3, «Pätty» u «Rafli». Ils ultims dis han els schizun anflau ina nova passascha ch'els numnan «RTR», pervia dalla viseta dad RTR cun la camera in lur cuvel.

Buca tradir nua che la grotta sesanfla

Rafael Maissen e Pepino Lozza vulan buca tradir a tuts, nua che lur grotta sesanfla. Per

Els ein fascinai dil mund sutterrann. Rafael Maissen e Pepino Lozza perscruteschan ina grotta enzanua ella Cadi.

FOTO RTR

buca carmalar turists e persunas senza esperienza in lur tauna. Aschia pon els garantir la segirtad a tuts. Pepino ei staus commember dalla colonna d'agid ed ei pumpier, Rafael ei medemamain pumpier e ha experiencia d'alpinissem. Els ein fascinai da metter il pei sin terren niv. «Igl ei in'aventura ed era passatemp per tschentar giu.» E trenament per visitar autras grottas e taunas. Ils dus speleologs da hobi sebarattan cun persunas da l'entira Svizra e visetan era grottas e taunas en autras regiuns. Aschia engrondeschan els lur savida e rimnan nova experiencia. Lur tauna drovan els sco liug d'exercezi da luvrar cun la suga e cul material da reiver e da furar cugns el grep. La segirtad ei impurtanta per ils dus perscrutaders da taunas. «Ins sto esser fits ed ei drova pazienza.» Pazienza per evitar da far in falliu pass. «Far sbagls en ina tala grotta sa esser fatal.»

MUSTÉR

La Pleiv Mustér festivescha siu patrun sogn Gion Battesta

La dumengia vargada han il parochians da Mustér honrau il patrun dalla pleiv. La liunga processiuon ha menau ils fideivels entuorn il quartier da Dulezi. Sur Ernst Fuchs ha celebrau la sontga messa.

PAUL DUFF/FMR

La pleiv catolica da Mustér senumna Pleiv sogn Gions. Ils Gions ein pia numnai en plural. La fiasta vegn festivada pil di da sogn Gion Battesta, quel ch'ei ius ordavon a Jesus e ha annunziu il messias als avdents dalla Giudea. El ha battegiu Cristus ell'aua dil Jordan. Gion Battesta vala sco davos profet digl advent e ha viviu il medem temp sco Jesus Cristus. Savens vegn el mussaus en malets e statuas sulet cun siu tgaun. Sia mort tragica ei tenor la legenda la scavazzada sin giavisch dalla dunna da Herodes per in sault ch'il despot ha giavischau dad ella. Quei stat scret els evangelis da Marcus e Mattiu.

La processiuon dalla fiasta da sogn Gion Battesta a Mustér ha menau entuorn il quartier da Dulezi per ir a fin sil plaz avon la casa Puntreis.

FOTO PAUL DUFF

Sogn Clau da Flia en semeglia cun sogn Gion Battesta

Il celebrant festiv, sur *Ernst Fuchs*, ha puntuau en siu priedi ils merts da sogn Gion Battesta. Sias annunzias e profezias han mussau la via tier Jesus e menau biars carstgauns tiel messias. Cun tals mussaments e preavis dil sogn ha sur Fuchs menau siu priedi sin in auter um sogn, numnadamein Clau da Flia (1417–1487). Sur Ernst Fuchs ei caplon dalla caplutta da sogn Clau da Flia el Ranft a Sachseln. Las semeglias denter ils dus umens sogns ein essenzialas. Clau da Flia, igl eremit dil Ranft, ha cussegliu ils menaders politichers e ha grond meret che la Svizra ei oz ina tiara independenta. Numerus mussaments en scartiras dattan perdetga dall'influenza da sogn Clau da Flia en quels graus. Il spert cristian ha purtau pasch e convivenza als Confederai. Aschia ei sia veneraziun fundada. El ei vegnius numnaus sogns igl onn 1947 ed il Ranft ei oz in liug da pelegriadi, da forza ed inspiraziun.

Ils umens da Mustér cun num Battesta han purtau la statua dil sogn ella processiuon. La societad da musica e l'unioni da giuventegna han embelliu la fiasta. Ordavon als celebrants sur Ernst Fuchs, sur *Mathew Kurean* e sur *Alexi Manetsch* ei ina gronda retscha da premcommunicants ida ella processiuon. Las festivitads ein idas a fin culla benedicziun, in concert dalla societad da muscia ed in aperitiv sin il plaz avon la casa Puntreis Mustér.

SPORT

Da sen. Luke Wiedmann (4.), Andri Frischknecht (2.), Vital Albin (1.), Joel Roth (3.) ed Anton Cooper (5.).

FOTO MAD

Vital Albin, niev leader

Vital Albin ha gudignau dumengia la cuorsa dils umens d'elita a Gränichen el cantun Argovia. Ei settracta d'ina cursa dil Swiss Bike Cup. Suenter l'empra runda eran endisch ciclists davontier ed han battiu per la victoria. *Joel Roth* ed *Andri Frischknecht* han augmentau il tempo. Mo a Vital Albin ed *Anton Cooper* da la Nova Zelanda eis ei gartegiau da restar sils calcogns a quei duo. Grazia ad in conter spectacular ei il Lumnezian vargaus Frischknecht ed ei ius tras l'arrivada cun in avantatg da sis secundas sin Frischknecht e 19 sin Roth. «Oz ha semplemein tut constau. Mia fuorma, mia tactica e la pazienza tochen la davosa runda», ha Vital Albin declarau. Pil sportist da 23 onns eis ei l'empra victoria en ina cuorsa dalla pli aulta categoria. Grazia a quella ha el era surpriu la testa dil classament general dil Swiss Bike Cup. Las proximas jamnas ei Vital Albin en in camp da trenament a Sogn Murezi. Leu vegn el a sepreparar sillas cuorsas dalla cuppa mundiala dils 8 tochen 10 da fenadur a Lai. (trr/fmr)